M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref.
Ser. 399

Title: Ashvalyan Grihya Sutra
Adhyaya 1-4

399

~~[illegible]~~ आश्वलायन गृह्यसूत्र।
अध्याय १-४.

Āshwalāyana Grihya Sootra	Title
	Author
	Editor
Adhyāyas 1 to 4	Year, Vols.
	Publisher
399	Remarks

१६

इतिसमाप्तोयमगात्

शिवो
१६

ग्टह्यसूत्र श्रीगणेशाय नमः अविघ्नमस्तु उक्तानि वैतानिकानि गृह्याणि वक्ष्यामस्त्रयः पाकयज्ञा हुता अग्नौ हूयमाना अनग्नौ प्रहुता ब्राह्मणभो
जने ब्रह्मणि हुता ना अथाप्युदाहरंति यः समिधाय आहुती यो वेदेनेति समिधमेवापि श्रद्दधान आदधन्मन्यत यज्ञेदं भवतिनमस्ते य आ
१ हुत्या यो वेदेनेति विद्ययेवाप्यस्तितृप्तीतिस्तदनपश्यनृषिरुवाचगोभ्यायगविपद्भूस्तायदस्यवंचः घृतात्स्वादीयोमधुनश्च वानतातिवोचत्वम
आ इदं घृतात्क्षेमधनस्य स्वादीयो यस्ति प्रीतिः स्वादीयो स्त्विति वेदनाहं तं अग्नेरादहविर्हव्यातं तमामसि तेन भवंत्नूक्षणसंपन्नासीवशातु तत्यत त
वनकक्षापाश्वसपर्तस्वेवशाखिभवंतियइमं स्वाध्यायमधीयत इति यो नमसा स्वध्वर इति नमस्कारेणवै स्वल्पापनेवदेवानमस्कारमनियज्ञा
घ ५ येनम इति हि ब्राह्मणंभवति १ अथ सायंप्रातः सिद्धस्य हविष्यस्य जुहुयादग्निहोत्रदेवताभ्यः सोमाय वनस्पतयेऽग्नीषोमाभ्यामिंद्राग्नि
भ्यां द्यावापृथिवीभ्यां धन्वंतरय इंद्राय विश्वेभ्यो देवेभ्यो ब्रह्मणे स्वाहेत्यथ बलिहरणमेताभ्य एव देवताभ्योऽद्भ्य ओषधिवनस्पतिभ्यो गृहाय गृहदेवता
भ्यो वास्तुदेवताभ्य इंद्रायेंद्रपुरुषेभ्यो यमाय यमपुरुषेभ्यो वरुणाय वरुणपुरुषेभ्यः सोमाय सोमपुरुषेभ्य इति प्रतिदिशं ब्रह्मणे ब्रह्मपुरुषेभ्य
इति मध्ये विश्वेभ्यो देवेभ्यः सर्वेभ्यो भूतेभ्यो दिवाचारिभ्य इति दिवा नक्तंचारिभ्य इति नक्तं रक्षोभ्य इत्युत्तरतः स्वधा पितृभ्य इति प्राचीनावीती
शेषं दक्षिणा निनयेत् २ अथ खलु यत्र क्व च होष्यन्स्यादिषुमात्रावरं सर्वतः स्थंडिलमुपलिप्योल्लिख्य षडुल्लिख्य उदगायतां पश्चा शिव १

ब्रह्मणे

त्प्रागायते नानांतयोर्मध्ये तिस्र उदगायतास्तदभ्युक्ष्याग्निं प्रतिष्ठाप्यान्वाधाय परिसमुह्य परिस्तीर्य पुरस्ताद्दक्षिणतः पश्चादुत्तरत इत्युदक्संस्थं तूष्णीं
पवित्राभ्यामाज्यस्योत्पवनं प्रच्छिन्नाग्रावनंतर्गर्भौ प्रादेशमात्रौ कुशौ नानांतयोर्गृहीत्वांगुष्ठोपकनिष्ठिकाभ्यामुत्तानाभ्यां पाणि
भ्यां सवितुष्ट्वा प्रसव उत्पुनाम्यच्छिद्रेण पवित्रेण वसोः सूर्यस्य रश्मिभिरिति सकृन्मंत्रेण द्विस्तूष्णीं हुतानुकृतमाज्यहोमेषु परिस्तरणं त
थाज्यभागौ पाकयज्ञेषु अग्नये स्वाहेति जुहुयादग्निरिंद्रः प्रजापतिर्विश्वे देवा ब्रह्मेत्यनादेशे दर्शपूर्णमासयोर्बर्हिरिध्मा
ज्यभागौ पाकयज्ञेषु काले तेषामियज्ञा यथा गीयते पाकयज्ञानामासां प्रकृतिमानक बर्हिषः एकः स्विष्टकृत् कुर्यान्नानापि स
ति दैवत इति ३ उदगयन आपूर्यमाणपक्षे कल्याणे नक्षत्रे चौलकर्मोपनयनगोदानविवाहाः सार्वकालमेके विवाहं तेषां पुरस्ताच्चतस्र
ति ४ आज्याहुतीर्जुहुयादग्न आयूंषि पवस इति तिसृभिः प्रजापते न त्वदेतान्यन्य इत्येकया व्याहृतिभिर्वा समस्ताभिरेकैकं वा चनत्वमयथाभवामि यत्क
नीनामिति विवाहे चतुर्थी ४ कुलमग्रे परीक्षेत ये मातृतः पितृतश्चेति यथोक्तं पुरस्ताद्बुद्धिमते कन्यां प्रयच्छेद्बुद्धिरूपशीललक्षणसंपन्ना
त मरोगामुपयच्छेद्दुर्विज्ञेयानि लक्षणानीत्यष्टौ पिंडान्कृत्वा ऋतमग्रे प्रथमं जज्ञ ऋते सत्यं प्रतिष्ठितं यदियं कुमार्यभिजाता तदियमिह प्रति २
पद्यतां यत्सत्यं तद्दृश्यतामिति पिंडानभिमंत्र्य कुमारीं ब्रूयादेषामेकं गृहाणेति क्षेत्राच्चेदुभयतः सस्याद्गृह्णीयादन्नवत्यस्याः प्रजा भवि

व्यतीतिनिर्विद्या द्वाषान्स्तुमती वेदिपुरीषा ... स्तिन्यविदस्मिनो ... कृदा त्सर्वसंपन्ना देवनान्किलवीरनुष्यथा हि श्वा जिनी रिणाद्य
न्याश्मशानात्स्वपिति भी ५ अलंकृत्य कन्यामुदकपूर्वां दद्यादेष ब्राह्मो विवाहस्तस्यां जातो द्वादशावरान्द्वादशपरान्पुनात्युभयत ऋत्विजे वितते कर्मणि
दद्यादलंकृत्य स दैवो दशावरान्दशपरान्पुनात्युभयतः सह धर्मं चरतमिति प्राजापत्योऽष्टावरानष्टपरान्पुनात्युभयतो गोमिथुनं दत्त्वोपयच्छेत स आर्षः सप्ता
वरान्सप्तपरान्पुनात्युभयतो मिथः समयं कृत्वोपयच्छेत स गांधर्वो धनेनोपतोष्योपयच्छेत स आसुरः सुप्तानां प्रमत्तानां वापहरेत्स पैशाचो हत्वा भित्त्वा च शी
र्षाणि रुदतीं रुदद्भ्यो हरेत्स राक्षसः ६ अथ खलूच्चावचा जनपदधर्मा ग्रामधर्माश्च तान्विवाहे प्रतीयाद्यत्तु समानं तद्वक्ष्यामः पश्चादग्नेर्दृषदमश्मानं प्रति
ष्ठाप्योत्तरपुरस्तादुदकुंभं समन्वारब्धायां हुत्वा तिष्ठन्प्रत्यङ्मुखः प्राङ्मुख्या आसीनाया गृभ्णामि ते सौभगत्वाय हस्तमित्यंगुष्ठमेव गृह्णीयाद्यदि काम
यीत पुमांस एव मे पुत्रा जायेरन्नित्यंगुलीरेव स्त्रीकामो रोमांते हस्तं सांगुष्ठमुभयकामः प्रदक्षिणमग्निमुदकुंभं च त्रिः परिणयं जपत्यमोऽहमस्मि सा त्वं सा त्वमस्य
मोऽहं द्यौरहं पृथिवी त्वं सामाहमृक्त्वं तावेहि विवहावहै प्रजां प्रजनयावहै संप्रियौ रोचिष्णू सुमनस्यमानौ जीवेव शरदः शतमिति परिणीय परिणीयाश्मा
नमारोहयतीममश्मानमारोहाश्मेव त्वं स्थिरा भव सहस्व पृतनायतोऽभितिष्ठ पृतन्यत इति वध्वांजलावुपस्तीर्यात्ता भ्राता ब्रह्मचारी वा द्विर्लाजानावपति त्रिर्जामदग्न्या
नां प्रत्यभिघार्य हविरवत्तं चैषामवदानधर्मोऽर्यमणं नु देवं कन्या अग्निमयक्षत स इमां देवो अर्यमा प्रेतो मुंचातु नामुतः स्वाहा वरुणं नु देवं कन्या अग्निमयक्षत स इमां
अ

शिव २

देवो वरुणः प्रेतो मुंचातु नामुतः स्वाहा पूषणं नु देवं कन्या अग्निमयक्षत स इमां देवः पूषा प्रेतो मुंचातु नामुतः स्वाहेत्यविच्छिंदत्यंजलिं स्रुचेव जुहुयात्प्रदक्षिणी
यं शूर्पपुटेनाभ्यात्मं तूष्णीं चतुर्थं ... हैके लाजान्परिणायं ... त्यथास्या आकुलीन सन्निपततो थास्यै शिखे विमुंचति यदि कृते भवतः केशपक्षयोर्ब
द्धे भवतः प्र त्वा मुंचामि वरुणस्य पाशादित्युत्तरामुत्तरया अथैनामपराजितायां दिशि सप्त पदान्यभ्युत्क्रामयतीष एकपद्यूर्जे द्विपदी रायस्पोषाय त्रिपदी मायोभव्याय च
तुष्पदी प्रजाभ्यः पंचपद्यृतुभ्यः षट्पदी सखा सप्तपदी भव सा मामनुव्रता भव पुत्रान्विंदावहै बहूंस्ते संतु जरदष्टय इत्युभयोः संनिधाय शिरसी उदकुंभेनाव
सिच्य ब्राह्मण्याश्च वृद्धाया जीवपत्न्या जीवप्रजाया अगार एतां रात्रिं वसेत् ध्रुवमरुंधतीं सप्तऋषीनिति दृष्ट्वा वाचं विसृजेत जीवपत्नी प्रजां विंदेयेति ७
प्रयाण उपपद्यमाने पूषा त्वेतो नयतु हस्तगृह्येति यानमारोहयेदश्मन्वती रीयते संरभध्वमित्यर्धर्चेन नावमारोहयेदुत्तरयोत्तारयेज्जीवं रुदंतीति रुदत्यां विवा २
हाग्निमग्रतोऽजस्रं नयंति कल्याणेषु देशवृक्षचतुष्पथेषु मा विदन्परिपंथिन इति जपेद्वासे वासे सुमंगलीरियं वधूरिति प्रेक्षकानीक्षेतेह प्रियं प्रजया ते समृध्यता
मिति गृहं प्रवेशयेद्विवाहाग्निमुपसमाधाय पश्चादस्यानडुहं चर्मास्तीर्य प्राग्ग्रीवमुत्तरलोम तस्मिन्नुपविष्टायां समन्वारब्धायामा नः प्रजां जनयतु प्रजापतिरिति चत
सृभिः प्रत्यृचं हुत्वा समंजंतु विश्वे देवा इति दध्नः प्राश्य प्रतियच्छेदाज्यशेषेण वानक्ति हृदये अत ऊर्ध्वमक्षारालवणाशिनौ ब्रह्मचारिणावलंकुर्वाणावधःशायिनौ स्या
तां त्रिरात्रं द्वादशरात्रं संवत्सरं वैक ऋषिर्जायत इति चरितव्रतः सूर्याविदे वस्त्रं दद्यादन्नं ब्राह्मणेभ्योऽथ स्वस्त्ययनं वाचयीत ८ पाणिग्रहणादि गृह्यं परिचरे

इदमनुष्मा ५

गृह्यसू० त्स्वयं पत्न्यपि वा पुत्रः कुमार्यन्तेवासी वा नित्यानुगृहीतः स्याद्वा इतिखशाम्येत्पत्न्युपवसेदित्येके [illegible] तस्याग्निहोत्रपाणाग्नुकरणहोमकालौ व्याख्यातौ
३ होम्यं च मांसवर्जं कामं तु व्रीहियवतिलैरग्नये स्वाहेति सायं जुहुयात् सूर्याय स्वाहेति प्रातस्तूष्णीं द्वितीये उभयत्र ९ अथ पार्वणस्थालीपाकस्तस्य दर्शपूर्ण
मासाभ्यामुपवास इध्माबर्हिषी सन्नहनं देवताभ्यो पांशुयाजं इध्महेंद्ववर्जकाम्या इतरास्तस्यैतस्यै देवतायैवं तुस्थानुरोमुष्टीन्निर्वपति पवित्रे अंतर्धीयामुष्मै त्वाजु
ष्टं निर्वपामीत्यथैनान्प्रोक्षति यथानिरुप्तममुष्मै त्वा जुष्टं प्रोक्षामीत्यवहतांस्त्रिः फलीकृतांस्त्रिनानाश्रपयेत्समोप्य वा यदि नानाश्रपयेत्पहिभज्य नं दुल्कानभिमृशे
दिदममुष्मा इति पृथक्सैसमोप्य श्रुहूरितं जुहुयात् श्रृतानि हविंष्यभिघार्योदगुद्वास्य बर्हिष्यासाद्यध्ममभिघार्यध्मामभिघार्याथाज्यं तद्ध्म आत्मानं सनदकमनेध्य
न५ मवधाय तद्विधयवाः स्मानुः ऊयाप्तुभिः ब्रह्मवरं नसन्नान्नाधेसमधयस्वाहेति नुस्रामाधारौ आघार्याज्यभागौ जुहुयादग्नये स्वाहा सोमाय स्वाहेति पुत्रमान्यंदु २
क्षिणं [illegible] सोमस्य विज्ञायते चक्षुषी वा एते यज्ञस्य यदाज्यभागौ तस्मात्पुरुषस्य स्तस्य यत्रानुरवस्यासा नस्य दक्षिणपश्चुर्भवत्युत्तरं दक्षिणं मध्ये हवींषि प्रत्यक्कंतां वा सारं
कसंस्थान्युदक्संस्थानि वा चरपुरस्तात्स्विष्टकृतं मध्यात्पूर्वार्धाच्च हविषो वद्यति मध्यात्पूर्वार्धात्पश्चार्धादिति पंचावत्तिनामुत्तरार्द्धात्स्विष्टकृते नात्र द्विर्वीर्यप्रत्यभि
घारयति स्विष्टकृतं द्विरभिघारयति यद्वस्य कर्मणोऽत्यरीरिचं यद्वा न्यूनमिहाकरं अग्निष्टत्स्विष्टकृद्विद्वान् सर्वं स्विष्टं सुहुतं करोतु मे अग्नये स्विष्टकृते सुहुतहुते
सर्वप्रायश्चित्ताहुतीनां कामानां समर्धयित्रे सर्वान्नः कामान्त्समर्धय स्वाहेति बर्हिषि पूर्णपात्रं निनयत्येष एव स्थालीपाकः पार्वणो नाम तत्संस्थं हविरुच्छिष्टं दक्षिणा १० शिवो

॥ अथ पशुकल्पे पुनरस्तोग्नेः शामित्रस्यायतनं कृत्वा पाययित्वा पशुमाप्लाव्य पुरस्तात्स्वस्त्वस्त्रमवस्थाप्याग्निं हूतमिति द्वाभ्यां कृत्वोपलाशशाखया इशा
खया पश्चादुपस्पृशेदमुष्मै त्वा जुष्टमुपाकरोमीति व्रीहियवमतीभिरद्भिः पुरस्तात्प्रोक्षत्यमुष्मै त्वा जुष्टं प्रोक्षामीति तासां पाययित्वा दक्षिणमनुवाकुंशेपन्नि
नयेदाद्यैतन्पर्यग्निकृतं त्वादंचं नयंति तस्य पुरस्तादुल्मुकं हरंति शामित्र एव [illegible] वति वपाश्रपणीभ्यां कर्ता पशुमन्वारभते कर्तारं यजमानः पश्चाच्छामित्रस्य प्रा
क्शिरसं प्रत्यक्शिरसं वोदक्पादं संज्ञप्य पुरा नाभेस्तृणमंतर्धाय वपामुत्खिद्य वपामवदाय वपाश्रपणीभ्यां परिगृह्याद्भिरभिषिच्य शामित्रे प्रताप्याग्रेणैनमग्निं रि
हृत्वा दक्षिणत आसीनः श्रपयित्वा परीत्य जुहुयात् तस्मिन्नेवाग्नौ स्थालीपाकं श्रपयंति एकादशपशोरवदानानि सर्वांगेभ्यो वदाय शामित्रे श्रपयित्वा हृदयं शूलके
श्रताप्य स्थालीपाकस्याग्नौ जुहुयात्पादवदानैर्वा सहैकैकस्यावदानस्य द्विर्द्विरवद्यत्याघ्नेन वहृदयं शूलेन चरंति ११ वैश्वस्य देवस्याकृत्विरहतश्च वैश्वदेवाय बलिं हरेद्
गृह्यैवेदिदेशस्कंध पलाश हतेन यत्र वेसवनस्पतेत्स्थेन यवीद्वोपिंडीकृत्वाग्नीवपेध्याधाय हूमाय प्रयच्छेदिमं तस्मै बलिं हरेदिति चैनं [illegible] दयं तुभ्यमिमिं [illegible] हूतायुपतिभवैवेदंतरशश्व वै
मपिकंचिन्नाघाते न्वेधांतराकृवरुपमपिकिंचिद्देने ततस्त्रियेतैर्भितिधन्वंतरियज्ञे [illegible] भागिनं चांतरा पुरोहिताया बलिं हरेत् १२ उपनिषदि गर्भलंभनं पुंसवनमनवलो
भनं च यदि नाधीयात्तृतीये गर्भमासे तिष्येणोपोषितायाः सरूपवत्साया गोर्दधनि द्वौ [illegible] न्माषौ यवं च दधिप्रसृतेन प्राशयेत्किं पिबसि किं पिबसीति पृष्ट्वा पुंसवनं पुंस
वनमिति त्रिः प्रतिजानीयादेवं त्रीन्प्रसृतानथास्य मंडलागारच्छायायां दक्षिणस्यां नासिकायामजीतामोषधीं नस्तः करोति प्रजावज्जीवपुत्राभ्यां हैके आ ते गर्भो योनिमेतु पुमा

देवता पं२

गह्य[illegible]० न्बाणाइवेषुधं आवीरो जायतां पुत्रस्ते दशमास्यः अग्निरैतु प्रथमो [illegible] नांसोस्यै प्रजां मुंचतु मृत्युपाशात् तदयं राजा वरुणोनुमन्यतां यथेयं स्त्री पौत्रमघं न रो
४ दादिति प्राजापत्यस्य स्थालीपाकस्य हुत्वा हृदयदेशमस्या आलभेत यत्ते सुशीमे हृदये हितमंतः प्रजापतौ मन्येहं मां तद्विद्वांसं माहं पौत्रमघं नियामिति १३ चतुर्थे गर्भमासे
सीमंतोन्नयनमापूर्यमाणपक्षे यदा पुंसा नक्षत्रेण चंद्रमा युक्तः स्यादथाग्निमुपसमाधाय पश्चादस्यानडुहं चर्मास्तीर्य प्राचीनमुत्तरलोमं तस्मिन्नुपविष्टायां समन्वारब्धा
यां धाता ददातु दाशुषइति द्वाभ्यां राकामहमिति द्वाभ्यां नेजमेषेति तिसृभिः प्रजापतेनत्वदेतान्यन्यइति चाथास्यै युग्मेन शलाटुग्लप्सेन त्र्येण्या च शलल्या त्रिभिश्च
कुशपिंजूलैरूर्ध्वं सीमंतं व्यूहति भूर्भुवः स्वरोमिति त्रिश्चतुर्वा वीणागाथिनौ संशास्ति सोमं राजानं संगायामिति सोमो नो राजावतु मानुषीः प्रजा निविष्टचक्रासावितियां गा व
यो नदीमुपावसिता भवंति ब्राह्मण्यश्च वृद्धा जीवपत्नी [illegible] जीवप्रजा यद्युपदिशेयुस्तत्कुर्युः ऋषभो दक्षिणा १४ कुमारं जातं पुरान्यैरालंभात्स
र्पिर्मधुनी हिरण्यनिकाषं हिरण्येन प्राशयेत्प्रते ददामि मधुनो घृतस्य वेदं सवित्रा प्रसूतं मघोनां आयुष्मान्गुप्तो देवताभिः शतं जीव शरदो लोके अस्मिन्निति कर्ण
योरुपनिधाय मेधाजननं जपति मेधां ते देवः सविता मेधां देवी सरस्वती मेधां ते अश्विनौ देवावाधत्तां पुष्करस्रजाविति सांसावंसावभिमृशत्यश्मा भव परशुर्भव हिरण्य
मस्तृतं भव वेदो वै पुत्रनामासि स जीव शरदः शतमिंद्र श्रेष्ठानि द्रविणानि धेह्यस्मे प्रयंधि मघवन्नृजीषिन्निति च नाम चास्मै दधाति घोषवदाद्यंतरंतस्थमभिनि द
ष्ठानांतं द्व्यक्षरं चतुरक्षरं वा द्व्यक्षरं प्रतिष्ठाकामश्चतुरक्षरं ब्रह्मवर्चसकामो युग्मानि त्वेव पुंसामयुजानि स्त्रीणामभिवादनीयं च समीक्षेत तन्मातापितरौ वि शिव ४

नयना-

द्यातामोपवसनाद्वामादेत्य पुत्रस्य शिरः परिगृह्य जपत्यंगादंगात्संभवसि हृदयादधिजायसे आत्मा वै पुत्रनामासि स जीव शरदः शतमिति मूर्धानं जिघ्रति चा
प्येवं कुमार्यै १८ षष्ठे मास्यन्नप्राशनमाजमन्नाद्यकामस्तैत्तिरं ब्रह्मवर्चसकामो घृतौदनं तेजस्कामो मत्स्यौदनं नाशुकामो दध्योदनमिंद्रियकामः क्षीरौदनं पशुका
मो दधिमधुघृतमेकेन्नं संसृज्य प्राशयेत् वाक्कामो भवतीति विज्ञायते अन्नपतेन्नस्य नो धेह्यनमीवस्य शुष्मिणः प्रप्रदातारं तारिष ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पद इत्याहुत्य चैव ॐ
कुमार्यै १९ तृतीये वर्षे चौलं यथाकुलधर्मं वा [illegible] तोग्निरहियवमाषतिलानां पृथक् पूर्णशरावाणि निदधाति पश्चात्कारयिष्यमाणो मातुरुपस्थ आनडुहं गो
मयं नवशरावे शमीपर्णानि चोपनिहितानि भवंति मातुः पिता दक्षिणत एकविंशति कुशपिंजूलान्यादाय ब्रह्मणा वैतानि धारयेत्पश्चात्कारयिष्यमाणस्यावस्था
य शीतोष्णा अपः समानीयोष्णेन वाय उदकेनेहीति तासां गृहीत्वा नवनीतं दधिद्रप्सान्वा प्रदक्षिणं शिरस्त्रिरुंदत्यदितिः केशान्वपत्वाप उंदंतु वर्चस इति दक्षिणे के
शपक्षे त्रीणि त्रीणि कुशपिंजूलान्यभ्यात्माग्राणि निदधात्योषधे त्रायस्वैनमिति स्वधिते मैनं हिंसीरिति [illegible] पीड्य तिलोहेन क्षुरेण प्रच्छिनत्ति येनावपत्स
विता क्षुरेण सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्यायुष्मानजरदष्टिर्यथासदिति प्रच्छिद्य प्रच्छिद्य प्रागग्रान्शमीपर्णैः सह मात्रे प्रयच्छति ताननुडु नि३
ना० गोमये हे गोमये निदधाति येन धाता [illegible]स्पतेरग्नेरिंद्रस्य चायुषेवपत् तेन त आयुषे वपामि सुश्लोक्याय स्वस्तय इति तत्तीन्पंसर्वैर्मिनिस्थैस्तुर्थमिवमनेरनस्त्रिः क्षुरते
जोनिमृजेत्क्षुरेण मर्चयता सुपेशसा वप्ता वपसि केशान् शुंधि शिरो मास्यायुः प्रमोषीरिति नापितं शिष्यात् छीतोष्णाभिरद्भिर्बुध्यर्थं कुर्वीणोक्षपवन्कुश
द्वितीय येन भूयश्चरा द्यां ज्योक्च पश्याति सूर्यं। तेन त आयुषे वपामि सुश्लोक्याय स्वस्तय इति २ निष्क्रीडा ४

गृह्य
५

लीकुर्वितियथाकुरुधर्मंकेशवेशान्कारयेदाहृतैवकुमार्यै १७ एतेनगोदानंषोडशेवर्षेकेशान्तेनश्मश्रुशाखान्कारयेत्श्मश्रुभूषिहोंदतिमुं
धिशिरोमुखंमास्यापुःश्मोभाश्रितिकेशश्मश्रुलोमनखान्युदकसंस्थानिकुर्वीति संप्रेष्यसाक्षुत्स्वाग्यतस्तिष्ठताहःशेषमाचार्यसकाशेचारंभि
स्थजेतनवरंददामीतिगोभिपुनंदक्षिणासंवत्सरमादिशेत् १८ अष्टमेवर्षेब्राह्मणमुपनयेदेकभौक्षमेवैकादशेक्षत्रियंद्वादशेवैश्यमाषोडशाद्ब्राह्म
णस्यानतीतःकालआद्वाविंशात्क्षत्रियस्याचतुर्विंशाद्वैश्यस्यातऊर्ध्वंपतितसावित्रीकाभवंतिनैनानुपनयेन्नाध्यापयेन्नयाजयेन्नैभिर्व्यवहरेयुरलं
कृतंकुमारंकुशलीकृतशिरसमहतेनवाससासंवीतमैणेयेनवाजिनेनब्राह्मणंरौरवेणक्षत्रियमाजेनवैश्यंयदिवासांसिवसीरन्रक्तानिवसीरन्काषायं
ब्राह्मणोमांजिष्ठंक्षत्रियोहारिद्रंवैश्यस्तेषांमेखलामौंजीब्राह्मणस्यधनुर्ज्याक्षत्रियस्यावीवैश्यस्यतेषांदंडाःपालाशोब्राह्मणस्यौदुंबरःक्षत्रियस्य
बैल्वोवैश्यस्यकेशसंमितोब्राह्मणस्यललाटसंमितःक्षत्रियस्यघ्राणसंमितोवैश्यस्य १९ सर्वेवासर्वेषांसमन्वारब्धेकुलोमरनोम्नेःआज्यस्य
आघारावाज्यभागौहुत्वापुरस्तात्प्रत्यङ्मुखइतरोपामंजलीपूरयित्वातत्सवितुर्वृणीमहइतिपूर्णमस्यपूर्णमवक्षारयसाविन्त्यदेवस्यत्वासवितुःप्रसवेऽश्विनो
र्बाहुभ्यांपूष्णोहस्ताभ्यांहस्तंगृह्णाम्यसाविितिनस्यपाणिनापाणिंसांगुष्ठंगृह्णीयात्सवितातेहस्तमग्रभीदसाविितिद्वितीयमग्निराचार्यस्तवासा
वितितृतीयमादित्यमीक्षयेदेवसवितरेषतेब्रह्मचारीतंगोपायसमामृतेत्याचार्यःकस्यब्रह्मचार्यसिकस्त्वाकमुपनयतेकायत्वापरिददामीतियुवासु
प्राणस्यब्रह्मचार्यसि

०ऐ
र

शिवो
५

वासाःपरिवीतआगादित्यर्धर्चेनैनंप्रदक्षिणमावर्तयेत्तस्याथांसोपाणीकृत्वाहृदयदेशमालभेतोत्तरेणाग्निंपरिसमुह्यब्रह्मचारीहुत्वासमिधमादध्यात्स्वे
यैप्राजापत्यंप्राजापत्योब्रह्मचारीभवतीतिविज्ञायते २० अग्नयेसमिधमहार्षंबृहतेजातवेदसे तथात्वमग्नेवर्धस्वसमिधाब्रह्मणावयंस्वाहेतिसमि
धमाधायपाणिमुपस्पृश्यमुखंनिमार्ष्टितेजसामासमनज्मीतितेजसाह्येवात्मानंसमनक्तीतिविज्ञायते मयिमेधांमयिप्रजांमय्यग्निस्तेजोदधातु मयिमेधां
मयिप्रजांमयींद्रइंद्रियंदधातु मयिमेधांमयिप्रजांमयिसूर्योभ्राजोदधातु यत्तेअग्नेतेजस्तेनाहंतेजस्वीभूयासं यत्तेअग्नेवर्चस्तेनाहंवर्चस्वीभूयासं यत्तेअग्नेहर
स्तेनाहंहरस्वीभूयासमितिउपस्थायजान्वाच्योपसंगृह्यब्रूयादधीहिभोःसावित्रींभोअनुब्रूहीतितस्मैवाससापाणिभ्यांचपाणीसंगृह्यसावित्रीमन्वाहप
च्छोर्धर्चशःसर्वांयथाशक्तिवाचयीतहृदयदेशेस्योर्ध्वांगुलिंपाणिमुपदधातिममव्रतेहृदयंतेदधामिममचित्तमनुचित्तंतेअस्तुममवाचमेकव्रतोजुषस्वबृ
हस्पतिष्ट्वानियुनक्तुमह्यमिति २२ मेखलामाबध्यदंडंप्रदायब्रह्मचर्यमादिशेद्ब्रह्मचार्यस्यपोशानकर्मकुरुदिवामास्वाप्सीराचार्याधीनोवेदमधीष्वेतिद्वा
दशवर्षाणिवेदब्रह्मचर्यंग्रहणांतंवासावंप्रातभिक्षेतसायंप्रातःसमिधमादध्यादत्रसावित्र्यायिनमग्नेभिक्षेनाश्रत्यारव्यायिनीयाभवान्भिक्षांददातित्यनुप्र
वचनीयमित्येवातदाचार्ययवेदयीततिष्ठेदहःशेषमस्तमितेब्रह्मौदनमनुप्रवचनीयंश्रपयित्वाचार्यायवेदयीताचार्यःसमन्वारब्धेजुहुयात्सदसस्पति
मद्भुतमितिसावित्र्याद्वितीयंयद्यत्किंचात्रऊर्ध्वमनुक्तंस्यात्दक्षिण्यस्यतीयंसोविष्टकृतंचतुर्थंब्राह्मणान्भोजयित्वावेदसमाप्तिंवाचयीतातऊर्ध्वमक्षारालवणाशी

गृह्यवृ० ब्रह्मचार्यधःशायी त्रिरात्रं द्वादशरात्रं संवत्सरं वा चरितव्रता यमे धाजननं करोत्यनिंदिता पांडिखेक मलंपलाशं कुशस्तंबं वा पलाशपवीरं प्रदक्षिणमभिमुदकुंभेन त्रिः प
९ रिषिंचेत् स्था वपतिसुश्रवः सुश्रवा असि यथा त्वं सुश्रवः सुश्रवा असि एवं मां सुश्रवः सौश्रवसं कुरु यथा त्वं देवानां यज्ञस्य निधिपोस्य एवमहं मनुष्याणां वेदस्य निधिपो भूयासमित्येतेन वापनादि परिदानांतं ब्रतादेशनं व्याख्यातमिस नुपेन पूर्वस्याथोपेत पूर्वस्य कृता कृतं केशवपनं मेधाजननं चानिरुक्तं परिदानं कालश्च तेनास्मिन् तूष्णीमहरिति
न सावित्री २२ ऋत्विजो वृणीते स्वनोतिरिक्तांगान्येमात्नतः पितृतश्चेतियथोक्तं पुरस्तादृत्विजो वृणीतेत्युक्तं ब्रह्माणमेव प्रथमं वृणीतेऽथ होतारमथाध्व
र्युमथोद्गातारं सर्वीन्वायेहीनैकाहैर्याजयंति सदस्यं सप्तदशं कौषीतकिनः समामनंति स कर्मणामुपद्रष्टा भवतीति तदुक्तं मग्न्यायमत्विजो ब्रह्मधा कन्यपेतद्दृशि हो
तारमेव प्रथमं वृणीतेऽग्निर्मे होता स मे होता होतारं त्वामुं वृणे इति होतारं चंद्रमा मे ब्रह्मा स मे ब्रह्मा ब्रह्माणं त्वामुं वृणे इति ब्रह्माणमादित्यो मे अध्वर्युरित्यध्वर्युं पर्जन्यो
म उद्गाता स उद्गातारमापो मे होत्राशंसिन्य इति होत्रकान् रश्मयो मे चमसाध्वर्यव इति चमसाध्वर्यून् आकाशो मे सदस्य इति सदस्यं स वृतो जपेन्महन्मे वोचो भर्गो मे वोचो भर्गो मे
वोचो यशो मे वोचः स्तोमं मे वोचः क्लृप्तिं मे वोचो भुक्तिं मे वोचः तृप्तिं मे वोचः सर्वं मे वोचेत्युक्त्वा जपित्वा ऽग्निष्टे होता स ते होता होताहं ते मानुष इति होता प्रतिजानीते चंद्रमाः सोऽन्ये
नि प्रावासनेब्राह्मणाः सैव पंक्तिरे यथादेशं तन्मात्र वस्तु तन्मे विशस्तु तन्मा जिन्वतु तेनर्ध्यासं तेन भुक्षिषीयेति तथा नु जपेत्यस्य सत्त्वमार्त्विज्यमकार्यमहीनस्य नीचदक्षिणस्य व्याधित मा॰
स्यातुरस्य यक्ष्मगृहीतस्यानुदेश्याभिशस्तस्य क्षिप्रयोनेरिति चैतेषां सोमप्रवाकं पृच्छेत्को यज्ञः कऋत्विज का दक्षिणेति कल्याणैः सह संप्रयोगो न मांसमश्नीयु शिवो
९

नर्त्विजमुपेयुरा कर्तोरपवर्गादेतेनाग्निः प्रणीतव्यो दक्षिणाग्ना वाज्याहुतिं कृत्वा यथार्थं प्रब्रूते देवमनाहितानि गृह्य इमामग्ने शरणिं मीमृषो न इत्येतया च
२३ स ऋत्विजो वृत्वा मधुपर्कमाहरेत्स्नातकायोपस्थिताय राज्ञे वाचार्यश्वशुरपितृव्यमातुलानां च दधनि मध्वानीय सर्पिर्वा मध्वलाभे विष्टरः पाद्यमर्घ्यमाचमनीयं मधु नि
पर्को गौरित्येतेषां त्रिस्त्रिरेकैकं वेदयंते ऽहं वर्ष्म सजातानां विद्युतामिव सूर्यः इदं तमधितिष्ठामि यो मा कश्चाभिदासतीत्युदगग्रे विष्टर उपविशेदाक्रम्य वा पादौ प्रक्षा
लापयीत दक्षिणमग्रे ब्राह्मणाय प्रयच्छेत् सव्यं शूद्राय प्रक्षालितपादोऽर्घ्यमंजलिना प्रतिगृह्याथाचमनीयेनाचामत्यमृतोपस्तरणमसीति मधुपर्कमाहृतमापाणी
इते मित्रस्य त्वा चक्षुषावेक्ष इति देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामीति तदंजलिना प्रतिगृह्य मधु वाता ऋतायत इति त्वेनावेक्ष्य सव्ये
८ पाणौ कृत्वानामिकया चांगुष्ठेन त्रिः प्रदक्षिणमालोड्य वसवस्त्वा गायत्रेण च्छंदसा भक्षयंत्विति पुरस्तान्निमार्ष्टि रुद्रास्त्वा त्रैष्टुभेन च्छंदसा भक्षयंत्विति दक्षिणत आदि
त्यास्त्वा जागतेन च्छंदसा भक्षयंत्विति पश्चाद्विश्वे त्वा देवा आनुष्टुभेन च्छंदसा भक्षयंत्विति उत्तरतो भूतेभ्यस्त्वेति मध्यात् त्रिरुद्धृत्य मनोपाचं निधायेविराजो दोहोसीति
प्रथमं प्राश्नीयाद्विराजो दोहमशीयेति द्वितीयं मयि दोहः पद्यायै विराज इति तृतीयं न सर्वं निःशेषं कुर्याद्ब्राह्मणायोदङ् प्रयच्छेदलाभे क्षास्वैवाऽथाचमनीयेनाचा
चामत्यमृतापिधानमसीति सत्यं यशः श्रीर्मयि श्रीः श्रयतामिति द्वितीयमाचांतोदकाय गां वेदयंते हतो मे पाप्मा पाप्मा मे हत इति जपित्वोंकुरुतेति कारयिष्यन्माता
रुद्राणां दुहिता वसूनामिति जपित्वोत्सृजतेत्युत्सक्ष्यन्नामांसोमधुपर्को भवति भवति २४ इत्याश्वलायनगृह्यसूत्रवृत्तौ प्रथमोऽध्यायः
॥ ॥ॐ ॥श्रावण्यां पौर्णमास्यां श्रवणाकर्मस्थालीपाकं नाम कर्मकलशं प्रपथिता दर्व्या बलिहरणं नवेशिवसे निदध्यात् सक्तुधानाः कृत्वा सर्पिषा ॥ हूं
सव्ये पाणौ कृत्वा

गृह्यपरि॰ अ॰ ॰क्षतमिते स्थालीपाकं श्रपयित्वा एककपालं च पुरोडाशमग्नेन यस्तु पाराये अस्माभिस्तिवतमभिः घातवं कृत्वा पाणिना एककपालमस्तुता यभोयमाय स्वाहेत्यक्तु
तः स्याद्दाविः स्त्रीवाभानो अग्नेवस्त्रो अघाये स्तेनमाशये नाभिजुहोति शक्नो भवं तुवाजिनो हवधियु क्काधाना अंजलिना धान्येभ्य इतरादद्यात्केलशान्स मेनोदकं
पूरयित्वा प्रागुपनिष्क्रम्य शुचौ देशे आपो वानानीय सर्पदेवजनेभ्यः स्वाहेति हुत्वा नमस्करोति ये सर्पाः पार्थिवा ये अंतरिक्ष्या ये दिव्या ये दिश्यास्तेभ्य इमं बलिमाहार्षं तेभ्य
इमं बलिमुपाकरोमीति तं दक्षिणं परीसपश्चात्॰ दुवे रूपविशय सर्पाः सिसर्पतां सर्पाणामधिपतिरस्यन्नेमनुष्यांस्त्राय से पूपेन सर्पान्यज्ञेन देवांस्त्वयि मा संतं त्वयि मा
संतः सर्पा मा हिंसिषुः ध्रुवां ते परिददामीति ध्रुवास्तं ते ध्रुवामुंल इत्यमात्यननुपूर्वं ध्रुवमां ते परिददामीत्यात्मानमंततो भेनेमंतरा व्यवेतु रापरिदानात्सर्पदेवजनेभ्यः स्वा परि
हान्तसायंप्रातर्बलिं हरेदाप्रत्यवरोहणात्संख्याय हैके तावतो बलीन्दर्व्योपहरंति ॥१॥ आश्वयुज्यामाश्वयुजीकर्म निवेशनमलंकृत्य स्नाताः शुचिवाससः
पशुपतये स्थालीपाकं निरूप्य जुहुयुः पशुपतये शिवाय शंकराय पृषातकाय स्वाहेति पृषातकमंजलिना जुहुयादूनं मे पूर्यतां पूर्णं मे मोपसदत्पृषातकाय स्वाहेति
सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूरिंद्राग्निभ्यां स्वाहा सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्वाहा सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्द्यावापृथिवी
भ्यां स्वाहेत्याहिताग्नेराग्रयणस्थालीपाको नाहिताग्नेरौपासनाग्नौ ॥२॥ मार्गशीर्ष्यां प्रत्यवरोहणं चतुर्दश्यां पौर्णमास्यां वा निवेशनं पुनर्नवीकृत्य लेपनास्त
रणोपस्तरणे स्तमिते पायसस्य जुहुयुरपश्वेत पदाजहि पूर्वेण चापरेण च सप्तवारुणीरिमाः सर्वाः प्रजा आबाधयि स्वाहा न वै श्वेतस्याध्याचारे हिर्जघान किंचन श्वेता शिवो
य वैदार्वायनमः स्वाहेति नात्र साविष्टकृदमयं नः प्रजापतिभ्यो भूयादित्यग्निमीक्षमाणो जपति शिवो नः सुमना भवेति हेमंतं मनसा ध्यायात्पश्चादग्नेः स्वस्तरं स्त्वा ७

स्तीर्णे तस्मिन्नुपविश्य स्योना पृथिवि भवेति जपित्वा संविशेत्सहामात्यः प्राक्शिरा उदङ्मुखो यथावकाशमितरेऽस्याप्यायान्वानंतरो मंत्रविदो मंत्रानुपेयुः संह
यातो देवा अवंतु न इति सिरे नां दक्षिणामुखाः प्रत्यङ्मुखा उदङ्मुखाश्च तुर्थं संहायसौर्याणि स्वस्त्ययनानि जपित्वान्नं संस्कृत्य ब्राह्मणान्भोजयित्वा स्वस्त्ययनं वा
चयीत ३ हेमंतशिशिरयोश्चतुर्णामपरपक्षाणामष्टमीष्वष्टकाः एकस्यां वा पूर्वेद्युः पितृभ्यो दद्यादोदनं कृसरं पायसं चतुःशरावस्य वा पूपान्जुहीरतामवरउदस
रास इत्यष्टाभिर्हुत्वा यावतीभिर्वा कामयीताथ श्वोभूतेऽष्टकाः पशुना स्थालीपाकेन वाध्यनुहोयवसमाहरेदग्निना वा कक्षमुपोषदेषमेष्टकेति न त्वेवानष्टकः स्या
तां दैवदेवीं भुवत्त्वाग्नेयीमेके सौर्यमेके प्राजापत्यमेके रात्रिदेवतामेके नक्षत्रदेवतामेके ऋतुदेवतामेके पितृदेवतामेके पशुदेवतामेके पशुकल्पेन पशुं संज्ञप्य
प्रोक्षणोपाकरणवर्जं वपामुत्खिद्य जुहुयाद्वह वपां जातवेदः पितृभ्यो यत्रैनान्वेत्थ निहितान्पराके मेदसः कुल्या उपैनान्त्स्रवंतु सत्या एता आशिषः संतु सर्वा
स्वाहेत्यथावदानानां स्थालीपाकस्य चाग्ने नय सुपथा राये अस्मानिति द्व्यौ ग्रीष्मो हेमंत ऋतवः शिवा नो वर्षाः शिवा अभया शरन्नः संवत्सरोऽधिपतिः प्राणदो होरात्रे कृण्वतां दी
र्घमायुः स्वाहा शांता पृथिवी शिवमंतरिक्षं द्यौर्नो द्यौरभयं नो अस्तु शिवा दिशः प्रदिश उद्दिशो न आपो विद्युतः परिपांतु सर्वतः स्वाहा आपो मरीचीः प्रवहंतु नो धियो धाता
समुद्रो वहंतु पापं भूतं भविष्यमभयं विश्वमस्तु मे ब्रह्माधिगुप्तः स्वाराक्षराणि स्वाहा विश्वे आदित्या वसवश्च देवा रुद्रा गोप्तारो मरुतः सदंतु ऊर्जं प्रजाममृतं पि
न्वमानः प्रजापतिर्मयि परमेष्ठी दधातु स्वाहा प्रजापते न त्वदेतान्यन्यो विश्वकृत्यष्टमी ब्राह्मणान्भोजयेदित्युक्तं ४ अपरेद्युरन्वष्टक्यं तस्यैव मांसस्य प्र

गृह्यसू॰ कल्प्य दक्षिणाप्रवणेऽग्निमुपसमाधाय परिश्रित्योत्तरतः परिश्रितस्य द्वारं कृत्वा समूलं बर्हिस्त्रिरपसलैरविधून्वन्परिस्तीर्य हवींष्यासादयेदोदनं कृसरं पायसं
॥८॥ दधिमंथान्मधुमंथांश्च पिंडपितृयज्ञकल्पेन कृत्वा मध्यमथवर्जं पितृभ्यो दद्यात्स्त्रीभ्यश्च सुराचाममित्यधिकं कर्षूषु चैकैकयोः षट्सु वा पूर्वासु पितृभ्यो दद्यादपरासु
स्त्रीभ्य एतेन माध्यावर्षं व्याख्यातं अपरपक्षे मासि मासि चैवं पितृभ्यो युष्मत्प्रतिष्ठापयेन्नवावरान्भोजयेदयुजो वा युग्मान्वृद्धिपूर्तेषु युग्मानितरेषु प्रदक्षिणमुपचा
रो यवैस्तिलार्थः ५ रथमारोक्ष्यन्पाणिभ्यां चक्रे अभिमृशेद्बृहंते पूर्वपादौ वारभे तव बृहद्रथंतरे ते चक्रे वामदेव्यमक्ष इत्यक्षाधिष्ठाने दक्षिणपूर्वाभ्यामा
रोहेद्दक्षिणो वा वीर्याय त्वारोहामीन्द्रस्यौजसाधिपत्येनेति रश्मीन्संमृशेद्रश्मिकान्वार्हेडेन ब्रह्मणो वस्तेऽसासंगक्रामि सत्येन वः संगक्रामीत्यभिप्रवर्तमाने युञ्ज
पेन्नस्ह स्वसानिं वाऽमभिवर्तस्व रथदेव प्रवह वनस्पते वीड्वंगो हि भूया इत्येतयान्यान्यपि वानस्पत्यानि स्थिरौ गावौ भवतां वीडुरक्ष इति रथांगमभिमृशेत्स चामाणं
पृथिवीं धाम नेह समितिं नावं नवं रथेन यशस्विनं वृक्षं कुंदं वा विनोदाभिनं प्रदक्षिणं कृत्वा प्रक्रमतीः शाखा आहरेदन्यद्वा कौटुंबं समदमुपयायादस्माकमुत्तमं कृ
धीत्यादित्यमीक्षमाणोऽपि त्वा वरोहेत् शर्म मासमानानाभिसमभिक्रामन्त्वमग्ने दंद्रस्य जे धा इत्यस्तथा त्यादित्यानां द्वादि वो दुहितरो क्षिपातीति विप्रुष्टायां ६
अथातो वास्तुपरीक्षा नक्सरमविवादिष्णुमौषधिवनस्पतिवद्यस्मिन्कुशवीरिणं मत्स्यं कंटकिक्षीरिणस्तसमूलान्परिखायोद्धासयेदपामार्गः शाकशिग्र्वक
परिव्याध इति चैतानि यत्र सर्वत आपो मध्ये समे स्यपदक्षिणं शयनीयं परीत्यप्रापव्यस्य रन्नवक्रं स्यतत्सर्वमह्नं समवस्त्रे वेष्टक शर्पं कारयेद्धस्तिनं ह भवति दक्षिणाप्र शिवे

वणोऽसभां मापयेत्साद्यूता हमभवति युवाने स्तत्र्यां कितवाः कलहिनः प्रमायुका भवंति यत्र सर्वत आपः प्रस्यंदेरंसा स्वस्त्ययन्या ध्रुवा ताव ७ अथैतैर्वास्तुपरीक्षे
तऽजानुमात्रं गर्तं खात्वा तैरेव पांसुभिः प्रतिपूरयेदधिके प्रशस्तं समे मध्यमं न्यूने गर्हितं स्तमिते पांसुपरिपयेत्सोदके प्रशस्तं माऽऽर्द्रे मध्यमं शुष्के गर्हितं श्वेतं मधुरास्वादं सि
कतोबहुलं ब्राह्मणस्य लोहितं क्षत्रियस्य पीतं वैश्यस्य नत्स्तहस्तसीतं कृत्वा यथा दिक्समवनुरसं मापये दायत तु समसंवातं कृत्वा शाखयोडुंबरशाखया पांशं तानीयेन
त्रिःप्रदक्षिणं परिव्रजन्नोक्षत्यविच्छिन्नया चोदकधारया पो हिष्ठा मयोभुव इति तृचेन वंशांतरेषु शरणानि कारयेद्गर्तेषु वंकांशीपालमित्यवधापयेन्नास्य कु
केभवतीति विज्ञायते मध्यमस्थूणायागर्तेवधापयमाग्रोदगग्रान्कुशांनास्तीर्य व्रीहियवमतीरप आसेचयेदच्युताय भौमाय स्वाहेत्यथ तेन मध्यमीयमाणामनुमंत्रयते इहैव
तिष्ठनिमिता तिल्वला स्तामिरावती मध्ये पोषस्य तिष्ठंती आत्वा प्रापन्नघायव आत्वा कुमारस्तरुण आवत्सोजायतां सह आत्वा परिश्रितः कुंभ आदध्नः कलशैरयन्निति
८ वंशमाधीयमानमृतेन स्थूणामधिरोह वंश द्राघीय आयुः प्रतरं दधाना इति मद्ध्ये वासके बलसप्रशिलासकमणिकं प्रतिष्ठापयेत्पृथिव्या अधि संभवे तपरं गरो वावदीतिधा
नहोऽवरत्रया इरां मुह्य प्रशंसत्यनिरामप बाधतामितोऽथास्मिन्नप आसेचयेदेतु राजा वरुणो रेवतीभिरस्मिन्स्थाने तिष्ठतु मोऽस्मानः इरां वहंतो घृतमुक्षमाणा मित्रेण सार्कं स त्रि
ह संविशंत्विति स्वस्त्ययनं कृत्वा मप्यतिव्रीहियवमतीभिरद्भिर्हिरण्यमवधाय शंतातीयेन त्रिःप्रदक्षिणं परिव्रजन्नोक्षत्यविच्छिन्नया चोदकधारया पो हिष्ठा मयोभुव इति तृचे
नमध्येऽगारस्य स्थालीपाकं श्रपयित्वा वास्तोष्पते प्रति जानीह्यस्मानिति चतसृभिः प्रत्नं च कृत्वा न्नं स्मृत्वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा शिवं वास्तु शिवं वा स्थितिवाच
वास्तु

गृह्यपरि॰ यीत ॥ ८ ॥ उक्तं गृहप्रपदनं बीजवतो गृहान्प्रपद्येत क्षेत्रं प्रकर्षयिष्यन्नुत्तरैः प्रोष्ठपदैः फल्गुनीभी रोहिण्या वा क्षेत्रस्यानुवातं क्षेत्रस्य पतिना वयमिति प्रत्यृचं चतुर्ष्वा कोणेषु वा गाः
६ प्रतिष्ठमाना अनुमंत्रयेत मयोभूर्वातो अभिवातूस्रा इति द्वाभ्यामायतीर्या सा मूषस्य तुर्विलं मधो शूर्णीघृतस्य तान्यः संतु पयस्वतीर्वद्धी गौष्ठे घृताच्यः उपमैतु मयोभुवः ऊर्जं
चौजस्वती विभ्रतीः इह वा न अक्षितं पयो मयि गोषु निविशाध्वं यथाभवाम्युत्तमः याह्वेषु पुनन्तामेरयंते तेनिव सूक्तशेषमागावीयमेके गा एतानां सामुपनिवेषेता गुरुणां वीनां भूतो स्ह
शं प्रशस्ता स्थशोभना नाः श्रिया श्रियो वो भूयासं शं मयि ज्ञानीध्वं मयि ज्ञानीध्वं ॥ १० ॥ इत्याश्वलायनगृह्यसूत्रे द्वितीयोऽध्यायः ॥ ॐ ॥ अथातः पंच यज्ञा देवयज्ञो भूतय
ज्ञः पितृयज्ञो ब्रह्मयज्ञो मनुष्ययज्ञ इति तद्यदग्नौ जुहोति स देवयज्ञो यद्बलिं करोति स भूतयज्ञो यत्पितृभ्यो ददाति स पितृयज्ञो यत्स्वाध्यायमधीते स ब्रह्मयज्ञो यन्मनुष्येभ्यो द
मा दाति स मनुष्ययज्ञ इति तानेतान्यज्ञानहरहः कुर्वीत ॥ १ ॥ अथ स्वाध्यायविधिः प्राग्वोदग्वा ग्रामान्निष्क्रम्याप आप्लुत्य शुचौ देशे यज्ञोपवीत्याचम्याक्लिन्नवासा दर्भाणां मह
दुपस्तीर्य प्राक्कूलानां तेषु प्राङ्मुख उपविश्य उपस्थं कृत्वा दक्षिणोत्तरौ पाणी संधाय पवित्रवंतौ विज्ञायते ह वा एष अपां ओषधीनां रसो यद्दर्भाः सरसमेव तद्ब्रह्म करोति द्यावापृथिव्योः
संधिमीक्षमाणः संमील्य वा यथा वा युक्तमात्मानं मन्येत तथा युक्तोऽधीयीत स्वाध्यायं प्राणायामपूर्वं व्याहृतयः सावित्रीमन्वाहवच्छन्दसा सर्वामिति तृतीयं ॥ २ ॥ अथ स्वाध्यायम
धीयीत ऋचो यजूंषि सामान्यथर्वांगिरसो ब्राह्मणानि कल्पान्गाथा नाराशंसीरितिहासपुराणानीति यदृचोऽधीते पयआहुतिभिरेव तद्देवतास्तर्पयति यद्यजूंषि घृताहुतिभिर्यत्सा
मानि मध्वाहुतिभिर्यदथर्वांगिरसः सोमाहुतिभिर्यद्ब्राह्मणानि कल्पान्गाथा नाराशंसीरितिहासपुराणानीत्यमृताहुतिभिर्यदृचोऽधीते पयसः कुल्या अस्य पितॄन्स्वधा उपक्ष शिवो ६

रंति यद्यजूंषि घृतस्य कुल्या यत्सामानि मध्वः कुल्या यदथर्वांगिरसः सोमस्य कुल्या यद्ब्राह्मणानि कल्पान्गाथा नाराशंसीरितिहासपुराणानीत्यमृतस्य कुल्याः स
यावन्मन्येत तावदधीत्यैतया परिदधाति नमो ब्रह्मणे नमो अस्त्वग्नये नमः पृथिव्यै नम ओषधीभ्यः नमो वाचे नमो वाचस्पतये नमो विष्णवे महते करोमीति ॥ ३ ॥ देवतास्तर्पयति
प्रजापतिर्ब्रह्मा वेदा देवा ऋषयः सर्वाणि छंदांस्योंकारो वषट्कारो व्याहृतयः सावित्री यज्ञा द्यावापृथिवी अंतरिक्षमहोरात्राणि संख्याः सिद्धाः समुद्रा नद्यो गिरयः क्षेत्रौषधिवन
स्पतिगंधर्वाप्सरसो नागा वयांसि गावः साध्या विप्रा यक्षा रक्षांसि भूतान्येवमंतान्यथ ऋषयः शतर्चिनो माध्यमा गृत्समदो विश्वामित्रो वामदेवोऽत्रिर्भरद्वाजो वसिष्ठः प्रगाथाः पाव
मान्यः क्षुद्रसूक्ता महासूक्ता इति प्राचीनावीती सुमंतुजैमिनिवैशंपायनपैलसूत्रभाष्यभारतमहाभारतधर्माचार्या जानंतिबाहविगार्ग्यगौतमशाकल्यबाभ्रव्यमांडव्यमां
डूकेया गार्गी वाचक्नवी वडवा प्रातिथेयी सुलभा मैत्रेयी कहोलं कौषीतकं महाकौषीतकं पैंग्यं महापैंग्यं सुयज्ञं सांख्यायनमैतरेयं महैतरेयं शाकलं बाष्कलं सुजातवक्त्रमौ
दवाहिं महौदवाहिं सौजामिं शौनकमाश्वलायनं ये चान्ये आचार्यास्ते सर्वे तृप्यंत्विति प्रतिपुरुषं पितॄंस्तर्पयित्वा गृहानेत्य यद्ददाति सा दक्षिणा विज्ञायते स यदि तिष्ठन्
व्रजन्नासीनः शयानो वा यं यं क्रतुमधीते तेन तेन हास्य क्रतुनेष्टं भवतीति विज्ञायते तस्य द्वावनध्यायौ यदात्माशुचिर्यद्देशः ॥ ४ ॥ अथातोऽध्यायोपाकरणमोषधीनां प्रादुर्भा
वे श्रवणेन श्रावण्यां पंचम्यां हस्तेन वाज्यभागौ कृत्वाज्याहुती जुहुयात्सावित्र्यै ब्रह्मणे श्रद्धायै मेधायै धारणायै प्रज्ञायै सदसस्पतयेऽनुमतये छंदोभ्य ऋषिभ्यश्चेत्यथ दधिस
क्तून्जुहोत्यग्निमीळे पुरोहितमित्येका कुंभकिल्लद ब्रवीहावदस्त्वं शकुने भद्रमावद गृणानां जमदग्निना धामंते विश्वं भुवनमधिश्रितं गंतानो यज्ञं यज्ञियाः सुशमि योनः स्वोअ

चक्षुर्वि॰ रवौ

गृह्यका॰ रणाः प्रति चक्षुरग्ने याहि मरुत्सपते राजन्नुक्तं हविरिति द्वात्रिंशः समानी वआकूतिरित्येका नव योराहली मद्दह्येका ध्येष्यमाणो ध्याये स्वारध्यए ताभ्यो देवताभ्यो हुत्वा सौ

१० विष्टकृतं हुत्वा दधिसक्तून्प्राश्य तेनो माऊर्ममपरस्यामिति प्राकूलेषु दर्भेषु विस्यो पात्रं स्थीन्कृत्वा ब्रह्मांजलि कृत्वा जपेदों पूर्वा व्याहृतयः सावित्री च शिरश्च स्यवेदादि

मारभेत थोत्सर्गे विष्णो सान पीपीतस मा हृतो ब्रह्मचारिकल्पेन यथान्यायमिति रेजायो पेखे के प्रजापतये न दर्भि कमिखेल दारक्ष नेमध्यमा एका यामे ताभ्यो देवताभ्यो ने ५३

नेहुत्वा त्वा पोभ्य वयं त्वेता एव देवतास्तर्पयं स्वात्वा पार्थिर्षीस्त्वितं श्वैतनुत्सर्जनं ५ अथ काम्यानां स्थाने काम्याश्वरवत्ता नेव कामाना भ्रोसथ्याधितस्यातुरस्य

[illegible] यस्य परं हीनस्य वा पकाकृतिश्चरुर्मूर्धा भिनाहविषाजीवनायकमित्येतेन सन्नमम नो ध्रुवं दक्षाधानो देव सवितरितिद्वाभ्यां यशोगोपुरुषस्यामितिपंचभिरादित्य

मुपति छेतयो मेराजन्युभ्राव्रास रखावेति वाक्षताडं मिलामनो रुंद्रक्षपापकं गंध माध्या या क्षिप्रंदने कर्णाध्वनं नेव स्कवक्षा अहमस्मी म्योम्स्यासंस्तु सर्वानु खेनस्क कर्णा

भ्यां मध्यिदक्ष कृतदहति जपेद्गमनीयांग त्वा याज्यं याजयित्वा भोज्यं भुक्त्वा प्रतिग्राह्यं प्रतिगृह्य चैत्यं वा पंपोपहत्य पुनर्मामैत्विंद्रियं पुनरायुः पुनर्भगः पुनर्द्रविणमैतु मां

पुनर्ब्राह्मणमैतु मां स्वाहा इमे ये धिष्ण्यासो अग्नयो यथास्थानमिह कल्पतां वैश्वानरो वावृधानो न्तर्यच्छतु मे मनो हृद्यंतरमृतस्य केतुः स्वाहेत्यात्माकुतीर्जुहुयात्

मिथ्यैवाजपेद्वा ६ अयाचितं चेत्स्वप्नं मादित्योभ्युदियाद्युग्यतो नुपविश्य त्वात्रिरोत्रं कृत्वा येन स‍र्द्वज्योतिषा बाधसे नंद इति पंचभिरादित्यमुपतिष्ठेत स्युरि शिवो

याशेदकर्मे श्यांत मनो [illegible] निरूपेण कर्मणा क्रायतद इति समान मुत्तराभिश्च तस्माभि [illegible] रुपस्थानं यज्ञोपवीतीति नि सोदकः संध्यामुपास्तमय नसाय मुत्तराभिर्मु १०

रवोन्नवमदेशं सावित्रीं जपेदर्थीस्त्र मिनेमेंड कआनक्षत्रदर्शनादेवंशान्तः प्राङ्मुखस्तिष्ठन्नामंड क दर्शनात्कपोतश्चेदगारमुपहन्यात्स्तुपते द्वादेवाः कपोत इति प्र

२ त्यचं जुहुयाज्जपेद्वा वयसुत्वापथस्तनइं सपर्वयीं च श्येय संपूर्णविरुपाक्षिन समधिजिगमिषन्मह्लो वा संरक्षणन्नाघन इतिमहांत मध्यानमेष्य प्रतिमवं वा ७

अथैतान्सुपकल्पयीत समावर्तमानो मणिं कुंडले वस्त्रयुग्मं छत्रमुपानद्धं गृह्णं इं स्त्रज मुन्मर्दनमनुलेप [illegible] आंजनमुष्णीषमित्यात्मने चाचार्याय यदर्थ्यमणिंदेता

पोषीयेवसमिधं त्वाहरेदुराजिता यांदिशियशस्य वृक्षस्याईमन्नादं वृन्नाधकामां पुष्टिकामस्तेजस्कामो वा ब्रह्मवर्चसकामः उपरातोमुत्र यीमुभयकामउपरि

सानिधंकृत्वा गामन्नं च ब्राह्मणेभ्यः प्रदाय गोदानिकं कर्म कुर्वीतान्यत्रिमनान्ननभयेदकं कूलीतकेन शीतोस्ना भिरद्भिः स्नात्वा युवं वस्त्राणि पीवसाव साथ इत्यु

१ हृते वासंसीआ धारमनस्त्रे ओमित्रि चक्षुर्मे पाहीति चक्षुषी आंजयीताश्मन स्ने ओमिति श्रोत्रे मे पाहीति कुंडले आबध्नीतानुलेपनेन पाणी प्रलिप्य मुखमग्रे ब्राह्मणो

ज बाहू क्षत्रियस्य उदरं वैश्यस्य उपस्थं स्त्र्याः उरू सरणा जीविनो नासिकयं नीर्ताहं मन्नसमिति स्त्रजमपिब प्रीतेनमा लोकं मालेनिवेदयुत्तरगि समभिधापयीतदेवानां प्रतिचे

पा स्थः सर्वतो मा ते मित्युपानहावास्थायदिनिश्रद्धासीतिछत्रमादत्ते वैणवं दडं भदुष्य मिति सम्नकेनमणिं कंठे प्रतिमुच्यो ष्णी

पंकल्पाति छन्नस्मि धमाद्ध्यात् ८ स्नातं निंदारुविधा व श्यवडाव आचर्य भी कृपं दत्त मधीते चर्कर्न स संस्कृतं व्रतं यदग्ने सेदेद्यं प्रजापतिः कश्यसा सखि

कस्य सत्राविराजन्यस्य समिति कस्य सपित राजन्यस्य समनुष्यस्य समनुष्यराजन्यस्य सा का [illegible] शस्य सानीकाशस्य सानुकाशस्य सप्रतीकाशस्य सदेवमनुष्यस्य

सं नै मिद

गृह्यप॰ सगंधर्वाप्सरस्कस्य महारण्येश्वपशुमित्र्यांन्येश्च पक्षआ मन आ मनिवर्तमे सर्वं व्रतं महमग्ने सर्वव्रतो भवामि स्वाहेति मध्याग्ने वर्तइति प्रत्यृचं समिधोभ्याद्ध्यात् तत्रैनं पृष्ठ न
शिष्यंतो भवंति तत्रैनां रात्रीं वसेद्दिवाते गुरुमर्थेन नेमं च्यवकतानुज्ञानस्य आगमनात्स्ये तानि व्रतानि भवंति न नक्तं स्नायान्न नग्नस्नायान्नन ग्नः शयीता नान्तनमांस्त्रियमक्षेतान्यत्र
३३ मैथुनाद्दर्षति न धावेन्न वृक्षमारोहेन्न कूपमवरोहेन्न बाहुभ्यां नदीं तरेन्नैशमभ्यापद्येत महद्धि भूतं [illegible] स्नातको भवतीति विज्ञायते ९ गुरुवे प्रवक्ष्यमाणो नाम प्रभृती
नेदंच त्वमामोदस्यश्चैनं पुरुषं नाम्नः प्राणापानयोरुपांश्वामेरंद्रे हरिभिरिति वा नो बृहस्पतिः प्राणापानयोरुरुच्यवास्मा मा प्रपद्ये देवाः पत्रचित्रेपरिदद्यामीहरचंच समाप्यौ प्रास्य स्तीति
जपित्वा महित्रीणामित्यनुमंत्र्येव मतिसद्रस्यन कुत्र [illegible] यं भवतीति विज्ञायते वयसा मनोज्ञा चार्यश्चक्षुत्वा कनिक्रदज्जनुषं प्रब्रुवाण इति सक्तोपदेवीवाचमधनयंत देवाइ
निवसकृहिस्कृतं गर्तसदं युवानमिति मृगस्य यस्या दिशो बिभीयात्तस्मा द्यानोदिशमुल्मुकमुभयतः प्रदीप्तं प्रसस्येन्मंथं वाप्रसस्यमालोक्याभयं मित्रावरुणा मह्यमस्त्वर्चिषा शत्रू
न्दहंतं प्रतीत्यमा प्रज्ञातारं मा प्रतिविनुदं तामि पोभिंद्रा नाप्तुभयं तु मत्स्यमिति संसष्टं धनमुभयं समाकृतमिति मंथं न्यक्रं करोति ३० सर्वतोभ पादनाद्य नादस्यावा ज्या
हुतीर्जुहुयात्पृथिवी वृता सा ग्निना वृता तया वृतया वरूथ्यया यस्माद्भया दिभेमितद्वारये स्वाहा अंतरिक्षं वृतं तद्वायुना वृतं तेन वृतेन वर्त्रोपाय [illegible] स्मा द्भयाद्बिभेमि त्रीणि
तद्वारये स्वाहा द्यौर्वृता सादित्येन वृता तया वृतया वरूथ्यया यस्मात्० दिशो वृतास्ताश्चंद्रमसा वृता भिर्वृताभिर्वत्रीभिर्यस्माद्भयात्० आपो वृतास्ता वरुणेन वृता स्ताभिर्वृताभि शिवो
र्यस्माद्भयात्० प्रजा वृतास्ताः प्राणेन वृतास्ताभिर्वृताभिर्वत्रीभिर्यस्माद्भयात्० वेदा वृतास्ते छंदोभिर्वृतास्तैर्वृतैर्वत्रैर्यस्माद्भयाद्बिभे० सर्वं वृतं तद्ब्रह्मणा वृतं तेन वृतेन वर्त्रेण यस्मा ३३

सा

द्भयाद्बिभेमि तद्वारये स्वाहेत्यथापराजितायां दिश्यवस्थाय स्वस्त्यात्रेयं यज्ञपति यतइंद्र भयामहइति च सूक्तशेषं ३३ संग्रामे समुपोत्थिते राजानं संनाहयेदा त्वाहार्षमंत
रेधीति पश्चाद्रथस्यावस्थाय छत्रिभ्य स्त्वस्येव भवति प्रतीकमिति कवचं प्रयच्छेदुत्तरया धनुरुत्तरां वाचयेत्त्वयं धनुर्धरज्जापेन तं मन्येयुधिं प्रयच्छेद्दभि प्रवर्तमाने षष्ठीं सत्यमाश्वानष्टमी
भिस्तनयेत्त्रमाणं वाच्य रथवदिति विमोगैः पर्येति वा कुर्मितित्त्वं नद्धमानमथैनं सारथमापानुपारुह्याभीवर्तेन वाचयति प्रयोगांभिर्ज्ञावरुणेति चद्धेऽथैनमन्वीक्षेत अहिरिव भोगैः
पर्यैः प्रधारयंतु मध्वनो घृतस्येत्येतत्सौपर्णं सर्वादिशो नुपर्यायत्यादित्यमौशनसं वा वस्था पययोधयेदुपश्वासय पृथिवीमुत द्यामिति त्वेनं दुंदुभिमभिमृशेद्यदैव सद्धापरापतेति
षून्विसर्जयेद्यत्रैवाणाः संपतंति नः पुध्यमाने पुजपेत्तं शिष्यादाशं शिष्याद्वा ३२ इत्याश्वलायनगृह्यसूत्रे वृत्तौ तृतीयोऽध्यायः हरिः ॐ आहिताग्निश्चेदुपतपे
त्प्राच्यामुदीच्यामपराजितायां वा दिश्युदवस्येत्कामाद्ग्रामकामा अग्नय इत्युदाहरंत्याशंसंत एनं ग्राममाजिगमिषंतोऽगदं कुर्युरिति हि विज्ञायते गदः सोमेन पशुनेष्ट्वा वस्येदनिष्ट्वा
वा संस्थिते भूमिभागं खानयेद्दक्षिणपश्चिमायां दिशि दक्षिणापरस्यां वा दक्षिणाप्रवणं प्राग्दक्षिणाप्रवणं वा प्रत्यग्दक्षिणाप्रवणं वा प्रवणमित्येके यावानुद्बाहुकः पुरु ध्वे:
षस्तावदायामं व्यामात्रं तिर्यग्वितस्त्यवाग्वितस्त्यवाक् आकाशं श्मशानं बहुलौषधिकं कंटकिक्षीरिणस्त्विति यथोक्तं पुरस्ताद्यत्र सर्वत आपः प्रस्यंदेरन्नेतदादहनस्य लक्षणं श्मशा स्यंदे
नस्य केशश्मश्रुलोमनखानीत्युक्तं पुरस्ताद्द्विगुल्फं बर्हिराज्यं च दधन्यत्र सर्पिरानयंत्येतत्पित्र्यं पृषदाज्यं १ अथैतां दिशमग्नीन्नयंति यज्ञपात्राणि चान्वंचं प्रेतमयु
जो मिथुनाः प्रवयसः पीठचक्रेण गोयुक्तेनेत्येके अनुस्तरणीं गामजां वैकवर्णां कृष्णामेकेसव्ये बाहौ बध्वानुसंकालयंत्यन्वंचो मात्या अधोनिवीताः प्रवृत्तशिखा ज्येष्ठप्रथमा:

मिथुना गुल्फं २ हा

गृह्य॰ कनिष्ठजघन्याः अथैतं भूमिभागं गत्वोदकेन शमीशाखया त्रिः प्रसव्यमायतनं परिव्रजन्प्रोक्षत्यपेत वीत वि च सर्पतात इति दक्षिणपूर्व अवान्तरदेशे उद्धते आहवनीयं निदधात्यु
१२ त्तरपश्चिमे गार्हपत्यं दक्षिणपश्चिमे दक्षिणमथैनमन्तर्वेदि इध्मचितिं चिनोति यो जानाति तस्मिन्बर्हिरास्तीर्य कृष्णाजिनं चोत्तरलोम तस्मिन्प्रेतं संवेशयन्त्युत्तरेण गार्हपत्यं हृत्वा
हवनीयमभिशिरसमुत्तरतः पत्नीं धनुश्च क्षत्रियाय तामुत्थापयेद्देवरः पतिस्थानीयो न्तेवासी जरद्दासो वोदीर्ष्व नार्यभि जीवलोकमिति कर्ता वृषले जपेद्धनुर्हस्तादाददानो मृत
स्येति धनुरुक्तं वृषले धिज्यं कृत्वा संचितिमचित्वा संशीर्यानुप्रहरेत् २ अथैतानि पात्राणि योजयेद्दक्षिणे हस्ते जुहूं सव्य उपभृतं दक्षिणे पार्श्वे स्फ्यं सव्ये अग्निहोत्रहवणी
मुरसि ध्रुवां शिरसि कपालानि दत्सु ग्राव्णो नासिकयोः स्रुवौ भित्त्वा चैकं कर्णयोः प्राशित्रहरणे भित्त्वा चैकमुदरे पात्रीं समवत्तधानं च चमसमुपस्थे शम्यामरणी ऊर्वो
रुलूखलमुसले जङ्घयोः पादयोः शूर्पे छित्त्वा चैकमासेचनवन्ति पृषदाज्यस्य पूरयन्त्यमा पुत्रो दृषदुपले कुर्वीत लोहायसं च कौलालमनुस्तरण्या वपामुद्धृत्य शिरो मुखं प्रच्छा
दयेदग्नेर्वर्म परि गोभिर्व्ययस्वेति वृक्कावुद्धृत्य पाण्योरादध्यादति द्रव सारमेयौ श्वानाविति दक्षिणे दक्षिणं सव्ये सव्यं हृदये हृदयं पिण्डौ चैके वृक्कापचार इत्येके सर्वां यथाङ्गं वि
निक्षिप्य चर्मणा प्रच्छाद्येममग्ने चमसं मा विजिह्वर इति प्रणीताप्रणयनमनुमन्त्रयते सव्यं जान्वाच्य दक्षिणाग्नावाज्याहुतीर्जुहुयादग्नये स्वाहा कामाय स्वाहा लोकाय
स्वाहानुमतये स्वाहेति पञ्चमीमुरसि प्रेतस्यास्माद्वै त्वमजायथा अयं त्वदधि जायतामसौ स्वर्गाय लोकाय स्वाहेति ३ प्रेष्यति युगपदग्नीन्प्रज्वलयतेति आहवनीयश्चे
त्पूर्वं प्राप्नुयात्स्वर्गलोक एनं प्रापदिति विद्याद्राध्स्यत्यसावमुत्रैवमयमस्मिन्निति पुत्रो गार्हपत्यश्चेत्पूर्वं प्राप्नुयादन्तरिक्षलोक एनं प्रापदिति विद्याद्राध्स्यत्यसावमुत्रैवम शिवो १२

यमस्मिन्निति पुत्रो दक्षिणाग्निश्चेत्पूर्वं प्राप्नुयान्मनुष्यलोक एनं प्रापदिति विद्याद्राध्स्यत्यसावमुत्रैवमयमस्मिन्निति पुत्रो युगपत्प्राप्तौ परामृद्धिं वदन्ति तं दह्यमानमनु
मन्त्रयते प्रेहि प्रेहि पथिभिः पूर्व्येभिरिति समानं स एवंविदा दह्यमानमनुमन्त्रयते प्रेहि प्रेहि पथिभिः पूर्व्येभिरिति समानं स एवंविदा दह्यमानः सहैव धूमेन स्वर्गं लो
कमेतीति विज्ञायते उत्तरपुरस्तादाहवनीयस्य जानुमात्रं गर्तं खात्वावकां शीपालमित्यवधापयेत्ततो ह वा एष निष्क्रम्य सहैव धूमेन स्वर्गं लोकमेतीति विज्ञायते इ
मे जीवा विमृतैराववृत्रन्निति सव्यावृतो व्रजन्त्यनीक्षमाणा यत्रोदकमवहद्भवति तत्प्राप्य सकृदुन्मज्ज्यैकाञ्जलिमुत्सृज्य तस्य गोत्रं नाम च गृहीत्वोत्तीर्यान्यानि वासांसि परि
धाय सकृदेवानुपीड्योदग्दशानि विसृज्यासत आनक्षत्रदर्शनादादित्यस्य वा दृश्यमाने प्रविशेयुः कनिष्ठप्रथमा ज्येष्ठजघन्याः तेऽनुमन्त्रयते प्राप्यागा
रमश्मानमग्निं गोमयमक्षतांस्तिलानप उपस्पृश्य शान्तिनैतस्यां रात्र्यामन्नं पचेरन् क्रीतोत्पन्नेन वा वर्तेरंस्त्रिरात्रमक्षारालवणाशिनः स्युर्द्वादशरात्रं महागुरु
षु दानाध्ययने वर्जयेरन्दशाहं सपिण्डेषु गुरौ चासपिण्डे प्रत्ताख्यासु च स्त्रीष्वपुत्त्रासु त्रिरात्रमितरेष्वाचार्ये ज्ञातौ चासपिण्डे प्रत्ताख्यासु च स्त्रीष्वदत्तासु परिज्ञातेष्वैकाहं सब्रह्मचा
रिणि समानग्रामीये श्रोत्रिये ४ संचयनमूर्ध्वं दशम्याः कृष्णपक्षस्यायुजास्वेकनक्षत्रे अयुग्मान्कुम्भेषु मांसलक्षणायां स्त्रियमयुजा अमिथुनाः प्रवयसः
क्षीरोदकेन शमीशाखया त्रिः प्रसव्यमायतनं परिव्रजन्प्रोक्षति शीतिके शीतिकावतीति कपाले संगृह्योपकनिष्ठिकाभ्यामेकैकमस्थ्यसंक्रादयन्तो वपेयुः पादौ प्र
थमं शिर उत्तरं सुसंचितं संचित्य पवनेन संपूय यत्र सर्वत आपो नाभिस्यन्देरन्नन्यत्र वर्षाभ्यस्तत्र गर्तेऽवदध्युरुपसर्प मातरं भूमिमेतामित्युत्तरया पांसूनवकिरे

१२

वकीर्यांतरामुत्रे रेत्तन्नामीति कपालेनापिधायाथानवेक्षं प्रत्याक्र आप उपस्पृश्य ग्रामं समेत्यकः ५ गुरुणाभिहतो अन्यतो वापक्षीयमाणा अमावास्यायां
शांतिकर्म कुर्वीरन्पुरोदयादेवाग्निं सह भस्मानं सहायतनं दक्षिणा हरेयुः क्रव्यादमग्निं प्रहिणोमि दूरमित्यर्धं चैनितं च तुष्पथे न्युप्य यत्र वा त्रिः प्रसव्यं परियंति सव्यैः पाणि
भिः सव्यानूरूनाघ्नाना अथानवेक्षं प्रत्यागत्य अप उपस्पृश्य केशश्मश्रुलोमनखानि वापयित्वोपकल्पयीरन् नवान्मणिकान् कुंभानाचमनीयांश्च शमीसुमनोमालिनः
शमीमयमिध्मं शमीमय्या अरणी परिधींश्चानडुहं गोमयं चर्म च नवनीतमश्मानं च यावत्यो युवतयस्ताः प्रतिकुशपिंजूलान्यग्निवेलायामग्निं जनयेदेतं शमीमयीं भित
रो जातवेदा इत्यदक्षिणेन तंतीपयमाना आसत आशांतरात्रादायुष्मतां कथाः कीर्तयंतो मांगल्यानीतिहासपुराणानि आख्यायमाना उपरते शब्दे सुप्ते प्रविश्य
गृहं निवेशनं वा दक्षिणाद्द्वारपक्षात् आरभ्याविच्छिन्नामुदकधारां हरेत् तंतुमन्वं रजसो भानुमन्विहीत्योत्तरस्मादथाग्निमुपसमाधाय पश्चादग्नेरानडुहं चर्म
तरस्तीर्य प्राग्ग्रीवमुत्तरलोम तस्मिन्नमात्यानारोहयेदारोहतायुर्जरसं वृणाना इति इमं जीवेभ्यः परिधिं दधामीति परिधिं परिदध्यात् अंतर्मृत्युं दधतां पर्वतेनेत्युत्तरतोऽग्नेरश्मानं कृ
त्वा परं मृत्यो अनुपरेहि पंथामिति चतसृभिः प्रत्यृचं हुत्वा यथाहान्यनुपूर्वं भवंतीत्यमात्यानीक्षेत युवतयः पृथक्पाणिभ्यां दर्भतरुणकेन नवनीतेनांगुष्ठोपकनि
ष्ठिकाभ्यामक्षिणी आंजीरन् इमा नारीरविधवाः सुपत्नीरित्यंजाना ईक्षेरन् अश्मन्वती रीयते संरभध्वमित्यश्मानं कृत्वा प्रथमोऽभिमृशेद्दक्षा
पराजितायां दिश्यवस्थायाग्निनानडुहेन गोमयेन चाविच्छिन्नया चोदकधारया आपो हिष्ठा मयोभुव इति तृचेन परीमे गामनेषतेति परिक्रामत्सु जपेत् पिंगलोन १२

आति च्य ८

ड्वान्यरिष्टोयस्यादित्युदाहरंत्यथोपविशंति यत्राभिरंस्यमाना हे रंभवंत्यहतेन वाससाच्छाद्य सते स्वपंत ऊर्ध्वमुदयादुदित आदित्ये सौर्याणि स्वस्त्ययनानि च जपि
त्वान्नं संस्कृत्यापनः शोशुचदघमिति प्रत्यृचं हुत्वा ब्राह्मणान्भोजयित्वा स्वस्त्ययनं वाचयीत गोः कंसोऽहतं वासश्च दक्षिणा ९ अथातः पार्वणे श्राद्धे काम्य आभ्यु
दयिक एकोद्दिष्टे वा ब्राह्मणान् श्रुतशीलवृत्तसंपन्नानेकेन वा काले ज्ञापितान् स्नातान् कृतपच्छौचानाचांतानुदङ्मुखान्पितृवदुपवेश्य एकैकमेकैकस्य द्वौ द्वौ त्रींस्त्रीन्
वा वृद्धौ फलभूयस्त्वं न त्वेवैकं सर्वेषां काममनाद्ये पिंडैर्व्याख्यातमपः प्रदाय दर्भान्द्विगुणभुग्नानासनं प्रदायापः प्रदाय तैजसाश्ममयमृन्मयेषु त्रिषु पात्रेष्वेकद्र
व्येष्वपवित्रान्तर्हितेष्वपः शन्नो देवीरभिष्टय इत्यनुमंत्र्य तिलोऽसि सोमदेवत्यो गोसवे देवनिर्मितः प्रत्नवद्भिः प्रत्तः स्वधया पितॄनिमाल्लोका
न्प्रीणया हि नः स्वधा नम इति प्रसव्येन तरपाण्यंगुष्ठांतरेणापवीतिनाद्दक्षिणेन वा सव्योपगृहीतेन पितरिदं ते अर्घ्यं पितामहेदं ते अर्घ्यं प्रपितामहेदं ते अर्घ्यमित्यर्घ्यं द
नाः पतिशाहपिप्पनसकृन्सकृत्स्वधा अर्घ्या इति प्रसृष्टा अनुमंत्रयेत या दिव्या आपः पृथिवी संबभूवुर्या अंतरिक्ष्या उत पार्थिवीर्याः हिरण्यवर्णा यज्ञिया
स्ता न आपः शं स्योना भवंत्विति संस्रवान्समवनीय तेनाभिरद्भिः पुत्रकामो मुखमनक्ति नोद्धरेत्प्रथमं पात्रं पितॄणामर्घ्यपातितं आवृतास्तत्र तिष्ठंति पितरः शौनको
ब्रवीत् उद्धरेद्यदि चेन्मोहाद्विज्ञानं वा यदा भवेत् तदा स्कंदं भवेच्छ्राद्धं क्रुद्धैः पितृगणैर्गतैरिति ७ एतस्मिन्काले गंधमाल्यधूपदीपाच्छादनानां प्रदानम्
उद्धृत्य घृताक्तमन्नमनुज्ञापयत्यग्नौ करिष्ये करवै करवाणीति वात्रत्यभ्यनुज्ञा क्रियतां कुरुष्व कुर्विति अथाग्नौ जुहोति यथोक्तं पुरस्तादभ्यनुज्ञायां पाणिष्वेव वाग्नि

गृह्य॰ मुखा वै देवाः पाणिमुखाः पितर इति हि ब्राह्मणं यदि पाणिष्वाचांतेष्वन्यदन्नमनुदिशेत्स्वन्नमन्ने स्पृष्टं दत्तम्भवतीति तत्र ज्ञात्वा मध्यमतीः श्रावयेदक्षन्नमीमदंतेति
१४ चसंपन्नमितिपृष्ट्वाय यद्यदन्नमुपभुक्तं तत्तत्स्थालीपाकेन सह पिंडार्थमुद्धृत्य शेषं निवेदयेदभिमते नुमते वा भुक्तवत्स्वनाचांतेषु पिंडान्निदध्यादाचांतेष्वेके प्रकी की
र्यान्नमुपवीयस्विधोच्यतामिति विसृजेदक्षय्यं वेति वा ८ अथ शूलगवः शरदि वसंते वार्द्रया श्रेष्ठं स्वस्य यूथस्याकुविपृषत्कल्माषमित्येके कामं
कृष्णमालोहवांश्चेति व्रीहियवमतीभिरद्भिरभिषिच्य शिरस्त आभसतो रुद्राय महादेवाय जुष्टो वर्धस्वेति तं वर्धयेत्संपन्नदंतमृषभं वायज्ञियस्यांदशि प्राग्वा उदग्वा सां॰
ध्वमर्धरात्रादित्येके वैशं चरित्रवंतं ब्राह्मणमुपवेश्य सपलाशामार्द्रशाखां यूपं निखाय व्रततीः कुशौ वा यतरया यूपं परिवीयान्यतरया शिरसि पशुं
बध्वा यूपे रशनायां वा नियुनक्ति यस्मै नमस्तस्मै त्वा जुष्टं नियुनज्मीति प्रोक्षणादि समानं पशुना विशेषान्वक्ष्यामः पात्र्या पालाशेन वा वपां जुहुयादिति विज्ञाय नं
ने हराय मृडाय शर्वाय शिवाय भवाय महादेवायोग्राय भीमाय पशुपतये रुद्राय शंकरायेशानाय स्वाहेति षड्भिर्वा रुद्राय स्वाहेति वा वतस्सु चतसृषु कुश
सुताकवतस्तु दिक्षु बलिं हरेद्यास्ते रुद्र पूर्वस्यां दिशि सेनास्ताभ्य एनं नमस्ते अस्तु मा मा हिंसीरित्येवं प्रतिदिशं त्वादेशनं चतुर्भिः स्तुतैश्चतस्रो दिशः
स्विष्टेन कद्रुद्राय प्रचेतसे मीढुष्टमाय तव्यसे वोचेम शंतमं हृदे इति सर्वेषां ग्रहान्स्रुवेण कूष्माण्डानस्त्रिकरणं इति मध्ये षष्ठं रुद्राय स्वाहा इति आग्ना
वानुप्रहरेद्गोमयेन वर्मणा कुर्वीतेति शायस्तु रत्नोग्रैर्दर्भवीतासु कुशस्तरणासु वा शोणितं निनयेद्याः सिनीर्घोषिणीर्विश्वनतीः समश्नतीः सर्पीर्एवं हो नमः शिवो
१४

श्रोत्रिया धोदंडा ग्रस्त्यश्वासिनीर्घोषिणीर्विश्वनतीः समश्नतीः सर्पीरेव होत्र तद्धूरध्वमिति सर्पेभ्योऽयतत्रास्मै गृह्णीयाद्बावस्कृतं भवतीति तद्वं तिस
पीः सर्वाणि ह वा अस्य नामधेयानि सर्वाः सेनाः सर्वाण्युच्छ्रयाणीत्येवं विद्यजमानं प्रीणाति नास्य ब्रुवाणं च न हिनस्ति। निर्विज्ञाय ते नास्य प्राश्नीया
न्नास्य ग्राममाहरेयुरभिमानुको हैष देवः प्रजा भवती समास्यानं ततः प्रतिषेधयेन्न योगान्तुज्ञश्रीया स्वस्त्ययनमिति स एष शूलगवो धन्यो लोक्यः पु
ण्यः पुत्र्यः पशव्य आयुष्यो यशस्य इष्ट्वान्यमुत्सृजेन्नानुत्सृजेत्स्यान्महापशुर्भवतीति विज्ञायते शंतातीयं जपन्गृहानियात्स्वस्त्यनामुपताप एतमे
व देवं मध्ये गोष्ठस्य यजेत स्थालीपाकं सर्वहुतं बर्हिराज्यं चानुप्रहृत्य धूमतो गा आनयेच्छंतातीयं जपन्नृषभं मध्यमे यामध्यमे यान्नमः शौन
कायनमः शौनकाय ९ इत्याश्वलायनगृह्यसूत्रे चतुर्थोऽध्यायः समाप्तः श्रीमद्भवानीकांतचरणारविंदद्युगुह्यरजःपुंजेषु समर्पितम्॥
॥शके १६५६ आनंदनामसंवत्सरे चैत्रमासे कृष्णपक्षे दर्शे भौमवासरे श्रीमल्लश्रीयाभिवनाथेन लिखितमिदं श्रीमद्दश्रीमद्भगवत्पादारविंदाय समर्पितम्॥